

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 64.

Tisdagen den 25 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 434, angående bestridande av kostnaderna för framlidna Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan Margarets begravning;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 436, med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalskrivning, dels ock förordning om ändrad lydelse av 15, 16 och 19 §§ i förordningen den 19 november 1914 om arvskatt och skatt för gåva;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 430, med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass;

nr 431, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga av 1917 års klass från fullgörande av en repetitionsövning; och

nr 432, med förslag till lag om ytterligare minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass; samt

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 433, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 152—160, sammansatta bevillnings- och första lagutskottets memorial nr 3 och 4 samt bankoutskottets utlåtande nr 65.

§ 4.

Härefter föredrog jordbruksutskottets memorial, nr 81, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts pro-

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 64.

position angående statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kamraren godkänd.

§ 5.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag
dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, angående förslag till ordnande av bostadsfrågan för provinsialläkare å landsbygden;

nr 230, angående val av två fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom av tre suppleanter för fullmäktige i nämnda verk; och

nr 233, angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 231, för två fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 232, för tre suppleanter i riksgäldskontoret;

nr 234, för två fullmäktige i riksbanken;

nr 235, för en fullmäktig i riksbanken; och

nr 236, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken.

§ 6.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 46, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 6 och 7 successiosordningen;

nr 47, angående förslag till ändrad lydelse av § 52 regeringsformen samt §§ 33, 34 och 38 riksdagsordningen;

nr 48, angående ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen;

nr 49, angående befrielse för riksbanken under viss tid från skyldighet att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 50, angående vissa ändringar i lagen om enskilda vägar på landet;

nr 51, angående ändrad lydelse av 22 och 32 §§ i kungl. förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 52, angående förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912;

nr 53, angående lag om ändrad lydelse av 16 och 30 §§ i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank;

nr 54, angående lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ i förordningen den 16 maj 1884 angående patent;

nr 55, angående ändring i § 13 av förordningen om allmänt kyrkomöte den 16 november 1863;

nr 56, angående upphörande av den successiva förnyelsen av

stadsfullmäktige, kommunal- och municipalfullmäktige samt stadsfullmäktige i Stockholm;

nr 57, angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgodis;

nr 58, angående förordning om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 59, angående lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 24 juli 1903 angående vård av enskildas skogar;

nr 60, angående ändring av § 1 i kungl. förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar;

nr 61, rörande lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 62, angående ifrågasatt ändrad lydelse av §§ 72 och 75 riksdagsordningen;

nr 63, rörande vissa ifrågasatta ändringar i gällande bestämmelser angående val av lekmannaombud vid kyrkomöte; och

nr 64, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av §§ 87 och 88 regeringsformen;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 21 och 22 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående höjande av andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående partiell löneförbättring för häradshövdingarna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för uppförande av posthus och telegrafstationsbyggnad i Finspång jämte en i ämnet väckt motion;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån åt Svenska lufttrafikaktiebolaget för anordnande av en luftskeppsstation i Stockholm; och

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ka-

pitalökning för lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri m. m.;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 67, med förslag till ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken;

nr 68, i anledning av väckt motion om ersättning för resekostnad och dagtraktamente till kyrkomötets självskrivna ledamöter;

nr 69, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om ersättning till ministerresidenten C. J. Sandgren för fullgörande av sekreteraruppdrag; och

nr 70, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående provisorisk åtgärd (beträffande ordnandet av riksdagens inre administrativa och ekonomiska angelägenheter;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av samarbete emellan Sverige och Finland i fråga om rättegångsordningen m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av samarbete mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge på strafflagstiftningens område; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser med avseende å upphävande av lagstiftningen om inskränkning för viss tid i rätten att överlåta fast egendom;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 82, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till lanthushållningsskolan vid Rimforså;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till lanthushållningsskolan å Brogård.

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för anställande av torvbiträden;

nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för statens skogs-försöksanstalt jämte tre i ämnet väckta motioner;

nr 87, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 88, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lantmåteriväsendet m. m. jämte fem i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

En av herr *Löfgren* i Stockholm gjord anhållan att på grund av offentligt uppdrag erhålla ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med den 26 maj blev av kammaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 26 maj.

Kl. 2.30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 9 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Herr statsrådet *Sandler* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 435, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 49—51, statsutskottets utlåtanden nr 150, 151 och 161—164, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 67—70, första lagutskottets utlåtanden nr 19, 20 och 39 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 82—85.

§ 4.

Vidare föredrogos vart för sig jordbruksutskottets memorial:

nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för statens skogsförsöksanstalt jämte tre i ämnet väckta motioner; och

nr 87, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet jämte en i ämnet väckt motion.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 5.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 88, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till lantmäteriväsendet m. m. jämte fem i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Ang. förbud mot tillverkning och import av starkare maltdrycker.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 38, i anledning av väckta motioner i fråga om förbud mot tillverkning och import av starkare maltdrycker.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *C. G. Ekman m. fl.*, nr 163, och den andra inom andra kammaren av herr *Sävström m. fl.*, nr 238, hade hemställts, att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes vidtagna utredning om och till riksdagen avgiva förslag till sådana stadganden rörande tillverkning och import av maltdrycker, att dylika drycker med över 3,6 volymprocent alkoholhalt icke finge inom landet tillverkas eller hit importeras; samt

b) för sin del förklara Kungl. Maj:t berättigad att under tiden till dess definitiv sådan lagstiftning, som under punkt 1 avsåges, kunde vara godkänd och utfärdad, genom kungörelse eller på annat sätt provisoriskt reglera tillverkningen och importen av maltdrycker därhän, att dylika drycker med över 3,6 volymprocent alkoholstyrka icke under samma tid finge hit införas eller här tillverkas.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med anledning av förevarande motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning av frågan, huruvida och under vilka förutsättningar förbud mot försäljning inom riket av maltdrycker, vilka innehölle mera än 3,6 volymprocent alkohol, skulle kunna stadgas, ävensom snarast möjligt förelägga riksdagen det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Antonsson*, som yrkat avslag å såväl motionerna som utskottets hemställan.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Lindqvist* i Kosta: Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet torde, vad motiveringen särskilt beträffar, vara resultatet av en kompromiss inom utskottet. Det förefaller mig vara den enda förklaringen till, att personer med olika uppfattningar i nykterhetsspörsmålet ha kunnat ena sig om en motivering som denna. Då jag för min del icke kan gilla denna motivering, särskilt i ett stycke, så har jag begärt ordet för att giva denna min avvikande mening tillkänna.

Utskottet säger här på sid. 2, när det talar om de föreliggande motionerna, att »utgångspunkten är det faktiska förhållandet, att på grund av dels bristande tillgång på malt, dels de med försäljningen av öl enligt rusdrycksförsäljningsförordningen förenade kontrollföreskrifter, någon försäljning av sådana drycker icke kommit till stånd, vilket förhållande i stort sett hittills icke synes ha inverkat menligt på bryggerinäringens ekonomiska resultat». Ja, när man något har följt tidningarna i fråga om de ekonomiska resultat, som bryggerinäringen under dessa krisår har uppnått, så torde man kunna säga, att utskottet nog har fattat fullkomligt rätt, när det har sagt, att denna omläggning, som här har skett, från tillverkning av de starkare maltdryckerna till tillverkning endast av de svagare, har icke inverkat menligt på det ekonomiska resultatet för bryggerinäringen. Det är därför, som jag finner det förvånansvärt, att utskottet likväl, trots det så har uttalat sig i sin motivering för skrivelse till Kungl. Maj:t, här hemställer om, att utredningen även skall omfatta, huruvida och i vad mån någon ersättning kan anses vara påkallad, i händelse av att det skulle bli förbud för tillverkning av de starkare maltdryckerna. Jag kan icke finna, att en sådan ersättning från statens sida kan vara berättigad. Och hur svagt detta krav är, torde framgå därutav, att utskottet icke kunnat peka på mer än ett fall, där man skulle ha inrättat sig för tillverkning uteslutande av de alkoholstarkare maltdryckerna. Det vill förefalla mig, som om det skulle vara möjligt även för detta bryggeri, att inrätta sig för tillverkning av svagare maltdrycker, utan att staten behöver träda hjälpande emellan. Att nu här riksdagen på detta sätt skulle giva på hand, att staten skulle träda hjälpande emellan, det kan komma att för staten medföra sådana ekonomiska uppförfingar, att jag ansett mig icke kunna uraktlåta att peka på detta. Och utan att alls vara övertygad om att vinna något med ett yrkande om ändring i motiveringen skall jag likväl taga mig friheten att yrka den förändringen i utskottets motivering, att den sats på sid. 3, där utskottet skriver: »Då utskottet har sig bekant — — — kommer att meddelas.», ur utskottsutlåtandet uteslutes.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan med denna ändring i motiveringen.

Herrar *Hage* och *Sjögren* instämde häruti.

Herr *Röing*: Herr talman! Den siste ärade talaren har rätt däri, att föreliggande utskottsbetänkande, icke blott vad motiveringen beträffar utan även själva klämman, är resultatet av en kompromiss mellan olika meningar. Inom utskottet finnes det nämligen personer, som anse, att den föreslagna utredningen är fullständigt obehövlig, och som därför helst skulle biträtt ett rent avslagsyrkande, men å andra sidan anse flera, att om riksdagen skall besluta en dylik lagstiftning med förbud att tillverka maltdrycker med större alkoholhalt än 3,6 %, så bör beslutet föregås av en allsidig utredning, liksom det också fanns inom utskottet ledamöter, som ansågo, att en lagstift-

Ang. förbud mot tillverkning och import av starkare maltdrycker.

(Forts.)

Ang. förbud
mot tillverk-
ning och im-
port av star-
kare malt-
drycker.

(Forts.)

ning nu omedelbart utan utredning borde komma till stånd. Detta utskottsbetänkande är enhälligt med undantag av en reservation, av herr Antonsson, som erhöll utskottets medgivande att trots kompromissen få avgiva denna reservation. I öfrigt äro, som sagt, alla utskottets ledamöter ense om såväl motiveringen som klämman. Jag skulle därför livligt beklaga, om det skulle visa sig omöjligt för ett utskott som bevillningsutskottet att söka åstadkomma en kompromiss, på grund därav att denna kompromiss icke honorerades i kamrarna av de olika partiernas ledamöter. Det har endast under den förut-sättningen, att denna utredning blir allsidig, att den blir förutsätt-ningslös, att de angivna spörsmålen bli utredda, varit möjligt att kunna nå det resultat, som nåtts inom utskottet. Man var inom ut-skottet, vilket parti man än tillhörde, och vilken mening man än för-fäktade i nykterhetsfrågan, övertygad om, att kamrarna skulle hono-rera den kompromiss, som åstadkoms inom utskottet. Och på grund härav har det ock i förra veckan, när detta utskottsbetänkande be-handlades i första kammaren, förelegat möjlighet att även i nämnda kammare åstadkomma majoritet för ett bifall till utskottets hem-ställan.

Skulle nu några dagar därefter, när andra kammarens ledamöter så fataligt bevista detta sammanträde, ett upprivande av kompromis-sen äga rum genom att en viss punkt, såsom herr Lindqvist i Kosta föreslog, skulle utgå ur motiveringen, ja, då skulle det i framtiden bli mycket svårt att få utskottsledamöter, som egentligen i denna fråga önskade yrka avslag å förslaget och som hade all anledning antaga, att de skulle kunna samla majoritet för ett sådant avslagsyrkande i första kammaren, med om kompromisser i nykterhetsvänlig riktning. Enligt min bestämda uppfattning borde det icke finnas någon tvekan hos de organiserade nykterhetsvännerna att biträda utskottets hem-ställan med de försiktiga ordalag, som utskottet tillåtit sig använda. Det är nämligen ett känt förhållande — åtminstone var det så för ut-skottets ledamöter, och jag antager även för kammarens ledamöter — att det åtminstone finnes ett bryggeri, som existerat under cirka 100 år här i vårt land, som utslutande har ägnat sig åt tillverkning av por-ter. Detta bryggeri har aldrig tillverkat andra maltdrycker. Skulle nu riksdagen besluta, att alkoholdrycker med en alkoholhalt över 3,6 pro-cent icke skulle få tillverkas och försäljas här i landet, så skulle följden bliva den, att detta bryggeri nödgades nedlägga sin drift, och i sådant fall är det icke mera än rätt och billigt, att detta bryggeri får ersättning för den förlust, som genom en eventuell lagstiftning drabbar detsamma.

Utskottet hade sig icke med säkerhet bekant, om något mera så-dant fall än detta föreligger. Jag vill påpeka, att detta bryggeri kan med sina nuvarande maskinella anordningar icke tillverka andra maltdrycker. Herr Lindqvist i Kosta antog, att så var fallet, men enligt de upplysningar, som lämnats utskottet, låter sig detta icke göra. Men en utskottsledamot tillhörande de organiserade nykter-hetsvännerna meddelade utskottet, att han hade sig bekant, att det fanns åtminstone ytterligare ett svenskt bryggeri, som tillverkade

porter, men då utskottet icke med säkerhet kände till, huru förhållandena voro vid detta bryggeri, har utskottet med avsikt använt den försiktiga motivering, som förekommer på sidan 3 i utskottets utlåtande.

Det har aldrig varit utskottets mening, att ett bryggeri, som under världskriget tillverkat eller nu eventuellt tillverkar vanligt öl, som tillhör maltdrycker av klass 3, eventuellt skall erhålla någon ersättning därför att det måste omlägga sin produktion till tillverkning av maltdrycker av klass 2. Avsikten med den ekonomiska utredningen är endast att undersöka, huruvida det finnes bryggerier här i vårt land, som ha tillverkat maltdrycker av klass 3 och icke med sina maskiner kunna tillverka maltdrycker av klass 1 eller 2. Är så fallet då böra de enligt utskottets mening ha ersättning för den förlust, som genom en eventuell lagstiftning drabbar dem och hindrar dem att fortsätta med sin produktion av t. ex. porter.

Jag tillåter mig fördsamt hemställa, att andra kammaren måtte honorera dem kompromiss, som åstadkommits inom bevillningsutskottet, till vilken kompromiss — som kammaren finner — anslutit sig även herrar Björkman, Jansson i Hökhult m. fl. Jag tror, att det för framtiden skulle vara olyckligt, om kammaren icke så gjorde utan uteslöte ur motiveringen en av de förutsättningar, under vilka kompromissen kommit till stånd.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr S ä v s t r ö m: Herr talman! Såsom motionär i denna fråga har jag icke någon särskild anledning att känna mig tillfredsställd med den motivering, som utskottet åvägabragt. Jag är sålunda redo att instämma i det yttrande, som av herr Lindqvist i Kosta nyss hölls, och likaså i den kritik, som riktades mot detta utlåtande vid behandlingen av frågan inom första kammaren. Men då jag förstår, att det kanske här icke vore bra att rubba på detta utlåtande, när nu första kammaren redan fattat beslut, så kan jag, herr talman, meddela, att jag för min del icke kommer att framställa något yrkande utan vill sålunda förklara, att jag icke vill motsätta mig det beslut, vartill utskottet kommit.

Herr L i n d q v i s t i Kosta: Av herr Röings anförande ville det nästan synas, som om han möjligen hade den uppfattningen att, då en kompromiss inom bevillningsutskottet blivit ingången, skulle vi här i kammaren vara bundna av denna kompromiss. Så kan naturligtvis icke vara förhållandet. Ty de, som äro bundna av kompromissen, äro icke några andra än de, som ingått den, och att dessa skola känna sig manade att yrka bifall till bevillningsutskottets förslag, är därför naturligtvis fullt riktigt. Men några andra äro icke bundna av denna kompromiss.

Vidare säger herr Röing, att, om riksdagens beslut skulle bli i enlighet med utskottets framställning, så skulle följden bli, att det i enlighet med utskottets mening icke skulle göras någon undersök-

Ang. förbud mot tillverkning och import av starkare maltdrycker.
(Forts.)

Ang. förbud
mot tillverk-
ning och im-
port av starka
malt-
drycker.

(Forts.)

ning angående ersättning åt alla bryggerier, utan undersökningen skulle avse endast de bryggerier, som nu icke äga möjlighet att tillverka enbart svaga maltdrycker. Ja, det är ju bra att bevillningsutskottets ärade ordförande har anfört detta till protokollet, ty av utskottets motivering framgår det dock icke, att här avses ersättning endast åt dessa bryggerier, eller åt något begränsat antal, utan man har där skrivit så vitt, att det kan avse ersättning åt hela bryggeriindustrien, även om man måhända för flera år sedan upphört med tillverkning av de starka maltdryckerna.

Sedan ber jag att få säga till herr Röing, när herr Röing erinrar om, vilka som gått med på utskottets utlåtande och då tar fram några kända nykterhetsmän, att jag icke tagit till orda i denna fråga, därför att jag tillhör ett nykterhetssällskap, utan jag har ansett mig böra gå emot förslaget, därför att jag finner, att det för statsverket kan medföra så stora kostnader, att jag för den skull icke vill vara med om att binda mig vid detta. Jag ber att få tillägga, att skulle det vara så — jag hoppas det blir motsatsen — att vid propositions framställande herr talmannen skulle finna bevillningsutskottets förslag med ja besvarat, så kommer jag icke att begära votering, detta på grund därav, att så få av kamraterna äro här närvarande i dag, att jag anser mig böra uraktlåta att begära votering. Jag hoppas dock, att det blir så allmänna jarop som möjligt för mitt yrkande, så att talmannen kan anse propositionen om bifall därtill vara med ja besvarad.

Herr Röing: Det är ett missförstånd från herr Lindqvists i Kosta sida, då herr Lindqvist uppfattade mina ord så, att den kompromiss, som bevillningsutskottet har åstadkommit, måste under alla förhållanden accepteras av kammarens ledamöter. Den fordran kan naturligtvis icke under några förhållanden uppställas. Men jag har med mitt yttrande velat stryka under, att anledningen till de resultat, vartill man med flera förslag kommit, vilka berört nykterhetsfrågan, nämligen ett rent negativt resultat, är den att första kammaren ansett, att andra kammaren genom de fattade besluten gått allt för långt, och då har utskottet försökt vinna ett resultat i den föreliggande frågan genom att söka åstadkomma en kompromiss inom bevillningsutskottet. Skulle detta försök misslyckas och kammaren således icke vilja vara med om att acceptera den åstadkomna kompromissen, då kommer ett dylikt beslut att för framtiden med all sannolikhet leda till, att man icke vågar inom bevillningsutskottet göra dylika nya försök till kompromiss, utan då blir vardera meningsriktningen hänvisad att gå var sin väg. I den föreliggande frågan hade antagligen andra kammaren beslutat bifalla motionen och första kammaren hade gått på rent avslag, och då hade sedermera resultatet blivit rent negativt, såsom det blivit i de flesta övriga ärenden rörande nykterhetsfrågan, vilka vid innevarande riksdag kommit till behandling.

Det är ett sådant resultat, som jag skulle beklaga, och det är ur den synpunkten, herr talman, som jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Lindqvist i Kosta under överläggningen gjorda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. förbud mot tillverkning och import av starkare malt-drycker.
(Forts.)

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om punschskatt; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av väckt motion om pensioner å allmänna in-
dragningsstaten åt elva änkor efter arbetare vid Carl Gustafs stads
gevärsfaktori ävensom åt hushållerskan Johanna Matilda Norström;
och

nr 66, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
angående uppförande på ordinarie stat av en eldare- och två chauff-
försbefattningar.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlå-
tanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget första lagutskot-
tets utlåtande, nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till lag med vissa bestämmelser i syfte att trygga rätt
till elektrisk kraft m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 februari 1920 dagtecknad, till lagutskott hän-
visad proposition nr 298, vilken behandlats av första lagutskottet, ha-
de Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag
av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, framlagt förslag till lag
med vissa bestämmelser i syfte att trygga rätt till elektrisk kraft
m. m.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling
förehåft motionerna i första kammaren nr 45, av herrar *Ivar Petters-
son* och *Kjellén* samt nr 121, av herr *Elisson*.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej
kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del
antaga i punkten intagna förslag till

1) lag med vissa bestämmelser om registrering av elektriska an-
läggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.;

2) lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 24 maj 1895 angä-
ende vad till fast egendom är att hänföra;

3) lag om ändrad lydelse av 79, 85, 87, 100, 107, 111, 133 och
168 §§ utsökningslagen;

4) lag om ändrad lydelse av 56—58 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

5) lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

6) lag om ändrad lydelse av 9 kap. 38 § vattenlagen; samt

7) lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

B) att herrar Ivar Petterssons och Kjelléns ovanberörda motion måtte anses besvarad genom utskottets under A) gjorda hemställan; samt

C) att riksdagen, i anledning av herr Elissons motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån jordägare kunde befinnas skyldig att vid arrendetidens slut till arrendatorn utgiva ersättning för av honom å den arrenderade fastigheten nedlagda kostnader för utförande av elektriska anläggningar, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Punkten A).

Det under 1) upptagna lagförslaget föredrogs, varefter

*Ang.
prisreglering
vid användan-
de av vatten-
kraft för elek-
triskt ändamål.*

Herr H a g e yttrade: Herr talman! Jag kan icke göra något yrkande i den riktning, som jag gärna skulle önskat, nämligen angående åstadkommandet av möjlighet för prisreglering vid användande av vattenkraften för elektriskt ändamål. Men jag kan likväl icke låta detta beslut, som kammaren nu går att fatta, gå förbi utan att säga några ord om den saken eller om prisreglering för vattenkraftens användande, vilken man alltid har diskuterat i samband med dessa frågor.

För icke så många år tillbaka fanns det en vänsteruppfattning, och det fanns en högeruppfattning i denna fråga. Och vänsteruppfattningen gick alltid i diskussionerna ut på, att denna lagstiftning skulle även förbindas med prisregleringsbestämmelser, d. v. s. att det skulle samtidigt med att det kom till en sådan lagstiftning som denna även åstadkommas en lagstiftning, som gick fram på koncessionsvägen och som var förbunden med möjlighet för det allmänna att bestämma med avseende å prisreglering för användande av den elektriska kraften, som kom från vattnet. Nu har man emellertid, när man går att lösa denna fråga, fullständigt, åtminstone för tillfället, bortsett från denna tankegång. Man har så att säga överlämnat åt det privata initiativet att utan något slags prisregleringsbestämmelser fullständigt och helt och hållet bestämma de priser, som skola erläggas för användandet av denna vattenkraft, som kommer till bruk för industriella ändamål och för belysningsverksamhet. Jag måste beklaga, att man nu, när man går att lösa denna fråga, icke har velat eller ansett det vara lämpligt eller möjligt att ta upp även denna sida av saken.

Visserligen har det betonats i utskottets utlåtande, att denna fråga är så svårlöst, att man måste låta beredningen av densamma

alltjämt fortgå. Men mot detta uttalande kan man dock peka på, att frågan hållit på att utredas sedan 1907 eller kanske rättare 1911. Jag tycker, att man under denna tid skulle kunna finna några hållpunkter för att lösa även prisregleringsfrågan. Det är att märka härvidlag, att det vatten, som användes för frambringande av elektrisk kraft, är — åtminstone har det sagts så förut — allmän egendom, och när man exempelvis med avseende på järnvägarna, då det varit fråga om att åstadkomma koncession, förbehållit staten och det allmänna rätten att bestämma priserna, borde man också beträffande nu ifrågavarande område hålla på, att det allmänna och staten hade att bestämma de priser, som skulle erläggas av förbrukarna. Här har man visserligen sagt, att anledningen till att hålla på den prisreglerande verksamheten från statens sida icke skulle vara så stor, därför att staten själv har ett kraftnät och sålunda kan leverera kraft och konkurrera med de enskilda företagen, vilket ger staten en viss möjlighet att reglera priserna. För min del skulle jag vilja mot detta resonemang invända, att åtminstone för närvarande statens möjligheter att utsträcka sina ledningar icke äro så synnerligen stora. Det är dock ännu icke så, att större delen av landet beröres av statens kraftledningar, och på de områden, dit statens ledningar ännu icke utsträckts, kan man alltså icke åstadkomma prisreglering på den väg utskottet talat om.

Vidare har gjorts gällande, att genom den nya vattenrättslagstiftningen har man fått möjlighet till bygdekraft, och även detta är en anledning, säger man, till att icke hålla så hårt på att prisregleringsfrågan nu bör lösas. För min del vill jag säga, att denna bygdekraft icke levereras i så stor utsträckning, att man har anledning tro, att densamma kommer att ha något större inflytande med avseende på statens möjlighet att kunna reglera priserna.

Jag vill alltså upprepa, att jag måste på det allra högsta beklaga, att man här i kammaren icke är i tillfälle att hålla på den gamla vänsterståndpunkten i denna fråga, som innebar, att samtidigt med det en lagstiftning på detta område antoges, skulle man också ovillkorligen hålla på, att staten hade rätt att inskrida prisreglerande. Jag kan dock, som saken nu ligger, icke göra något yrkande, men då jag följt frågan under flera år — jag har suttit i de utskott, som behandlat vattenrättslagstiftningen i tre olika representer — har jag icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle protestera mot att lagstiftningen på det här området kommit in på felaktiga vägar, och jag hoppas, att densamma snarast möjligt blir reglerad på av mig antytt sätt och att regeringen finner anledning att komplettera den lagstiftning, varom förslag här föreligger, med en lagstiftning, som är lagd efter de linjer jag nu antytt.

Herr talman, jag har intet yrkande, att göra.

Vidare anfördes ej. Lagförslaget godkändes.

Övriga under punkten upptagna lagförslag.

Godkändes.

*Ang.
prisreglering
vid användan-
de av vatten-
kraft för elek-
triskt ända-
mål.*

(Forts.)

Utskottets hemställan i punkten A) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

Punkterna B) och C).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Första lagutskottets utlåtande, nr 38, beträffande viss återstående del av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny giftermålsbalk m. m. föredrogs härpå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs vart för sig:

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utgivande av billiga folkupplagor av vissa författares skrifter; och

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av fasta försöksgårdar för jordbruket.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle nämnda beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Vidare föredrogs vart efter annat:

andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring jämte en i ämnet väckt motion;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m.; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar rörande anslag till statskontoret;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln

av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar angående anslag till kammarrätten;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av vissa anslag till fångvården och statens tvångsarbetsanstalter, m. m.; och

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1920 under sjunde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för inredande till tjänstelokaler av vinden i gamla riksdagshuset.

Vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt bifölls av kammaren.

Härefter förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket för tiden 1 juli 1920—31 december 1921 jämte två i ämnet väckta motioner.

Ang. tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket.

I en till riksdagen den 12 mars 1920 avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 342, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag till tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket för tiden 1 juli 1920—31 december 1921.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två till utskottet remitterade, inom andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 366 av herr *Johanson* i Stockholm samt nr 375 av herrar *Röing* och *Hamrin*.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å ovanberörda motioner, i vad desamma skiljde sig från propositionen,

a) medgiva, att ej mindre en var ordinarie befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning än även tjänsteman, förordnad å tjänst på extra stat vid lokalförvaltningen. samt tjänsteman, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida ledig tjänst vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, ävensom tjänsteman, förordnad i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnad befattningshavare, finge för tiden från och med den 1 juli 1920 till och med den 31 december 1921 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg med sammanlagt i förenämnda statsrådsprotokoll angivna belopp, för helt år räknat, att utbetalas i sammanhang med lönen; samt

b) för sådant ändamål under sjunde huvudtiteln anvisa ej mindre å tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 162,000 kronor, än även på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag av 960,000 kronor.

Reservation hade likväl avgivits

Ang. tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket.
(Forts.)

av herrar *O. U. B. Olsson, Asplund, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Andersson* i Gävle, *Nilsson* i Örebro och *Åkesson*, vilka ansett, att utskottet bort under *mom. a)* hemställa, att riksdagen måtte medgiva, att — — — i sammanhang med lönen, dock med den ändring att lönetilläggen vid de sju lägsta avlöningsgrupperna skulle utgå med respektive 400, 400, 412: 50, 425, 450, 475 och 500 kronor.

Lönetilläggen vid ifrågavarande sju avlöningsgrupper skulle enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag utgå med respektive 300, 325, 375, 400, 425, 450 och 475 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Jansson* i Falun: I denna kammare ha väckts två motioner i frågan. Den ena går ut på att höja lönetilläggen för de lägsta grupperna från 300 till 500 kr., och den andra går ut på en höjning av lönetilläggen för de övriga grupperna. Som synes av den tabell, vilken ingår i betänkandet, omfattar den förstnämnda motionen en hel del av de lägsta grupperna och skulle i någon mån förhjälpa dem till bättre löneförhållanden. Föregående år lämnades ett tillfälligt lönetillägg av 300 kr. till samtliga dessa grupper, men det ansågs, att detta tillägg var för snävt tilltaget, varför man borde vid innevarande års riksdag höja det i någon mån. Lönerogleringskommittén fick i uppdrag att göra upp förslag i fråga om de tillfälliga lönetilläggen, och kommitténs förslag är detsamma, som å tabellen betecknats såsom Kungl. Maj:ts proposition. Där ha tilläggen begynt först vid den grupp, som har 1,300 kr., men den grupp, som har 1,200 kr. och därunder, har icke fått någon förhöjning av tillägget, och det har förefallit oss reservanter, som om man i någon mån bort tillgodose deras krav, och därför ha vi icke kunnat biträda utskottets förslag.

Det har förefallit oss reservanter, som man åtminstone i någon mån även borde tillgodosett motionärernas krav; och det är därför, som vi icke kunnat bifalla utskottets förslag, utan ha helt nära anslutit oss till den motion, som avlämnats av herr *Johanson* i Stockholm.

Det tillägg, som vi i vår reservation föreslagit, kommer, såvitt jag har mig bekant, och jag har fått den uppgiften bestyrkt även från sakkunnigt håll, icke att på något sätt föregripa en blivande löneroglering; och då förefaller det mig, som att man hade kunnat tillgodose även de lägsta befattningshavarna i någon mån med ett utökat lönetillägg utöver vad som tillerkänts dem i fjol.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till den av herr *Olsson* m. fl. avgivna reservationen.

Den tilläggssumma, som skulle uppkomma i fall riksdagen bifaller det förslaget, torde väl icke bliva av den storlek, att det skall erfordras någon förhöjning av den slutliga summan. Det är ju ett förslagsanslag, och det läser väl icke gå åt så många tusen att lämna den lilla förhöjning, som vi föreslagit. Det är därför vi icke ansett

det nödvändigt att påyrka någon förhöjning av slutsumman utan endast en förhöjning för den lägsta gruppen.

Jag ber, som sagt, att få yrka bifall till reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag har varit medlem av 1914 års tullkommission, vilken kommission för några månader sedan avgav sitt sista betänkande. Denna kommission har som sin huvudsakliga uppgift haft att framlägga ett förslag, huru tullverket borde omorganiseras. Antagligen kommer denna fråga att föreläggas 1921 års riksdag till avgörande.

När jag läste igenom den kungl. proposition, som behandlas i föreliggande utskottsbetänkande, fick jag ett starkt intryck av att riksdagen genom ett bifall till denna proposition föregrep den ställning till tullverkets omorganisation, som 1921 års riksdag torde komma att taga ställning till, och därför frambar jag en motion gående ut på vissa förändringar i den kungliga propositionen.

Jag finner emellertid, att de synpunkter, som herr Hamrin och jag utvecklat i vår motion, icke blivit beaktade av statsutskottet. Enligt vad jag erfarit under hand, har den egentliga orsaken härtill varit den, att löneregeringskommittén av regeringen fått det direktivet, att den blott hade att inom ramen av ett visst belopp föreslå denna summa till fördelning bland de olika tjänstemännen inom tullverket, och det var på grund av detta direktiv, som löneregeringskommittén på sin tid framkom med sitt förslag. Från ledamöter av statsutskottet har det ock försäkrats mig, att deras hemställan icke får uppfattas på så sätt, att riksdagen genom ett bifall till utskottets hemsällan på minsta sätt föregriper den ställning, riksdagen anser sig böra inta till frågan om omorganisationen av tullverket.

Under sådana förhållanden, herr talman, skall jag icke tillåta mig framställa något yrkande utan vill endast uttala den förhoppningen, att de synpunkter, som utvecklats av tullkommissionen i dess betänkande, måtte av statsmakterna, när frågan kommer att föreligga vid nästa riksdag, bli beaktade.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Herr Jansson i Falun framhöll såsom skäl för den reservation, som han undertecknat, att han ansåg det olämpligt, att de lägst avlönade tulltjänstemännen icke skulle få någon del av det lönetillägg, som kom övriga tjänst innehavare vid tullverket till godo.

Jag vill gentemot detta endast påpeka, att vid den förra tillfälliga löneförbättringen som kommit ifrågavarande tjänstemän till del, ha de fått 300 kr. över hela linjen. Då det nu visade sig, att tullkommissionens förslag till löneroglering icke kunde föreläggas detta års riksdag, så ansåg regeringen, att det måste ske någon ändring beträffande detta; och det var då regeringen uppdrog åt lönerogleringskommittén att utarbeta ett förslag till tillfälligt löneförbättring.

Men samtidigt som detta direktiv överlämnades till lönerogleringskommittén, fick också kommittén, såsom herr R ö i n g nyss all-

Ang. tillfälliga lönetillägg för viss personal vid tullverket.

(Forts.)

Ang. tillfälliga löne-
tilllägg för viss
personal vid
tullverket.

(Forts.)

deles riktigt framhöll, angivet ett bestämt kostnadsbelopp, som man borde hålla sig inom. Löneförbättringen borde sålunda läggas på bästa möjliga sätt för utnyttjande av det penningbelopp, som kunde få disponeras för det ändamål, som denna tillfälliga löneförbättring skulle avse. Då, som sagt, de här lägst avlönade tjänstemännen genom den förra löneförbättringen fingo 300 kr. likaväl som de högre, så är det icke gärna möjligt att tilldela dem löneförbättring även nu, därför att då skulle ställningen emellan lägre och högre tjänstemän bliva än mer förryckt mot vad den tidigare varit.

Med anledning därav, att detta förslag föreligger i det skick, som det sålunda för närvarande gör, skall jag inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av kostnadsfri ledighet åt vissa extra ordinarie befattningshavare i tullverket jämte en i ämnet väckt motion;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bedrivande av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet; och

nr 159, i anledning av väckta motioner angående statsunderstöd till de lokala hemslöjdsföreningarna.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Ang. anslag
till Svenska
slöjdföreningen.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 160, i anledning av väckta motioner om anslag till Svenska slöjdföreningen för fortsättning och utvidgning av föreningens verksamhet.

Uti två till statsutskottets förberedande behandling hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 84, av herr *Lamm m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 154, av herr *Hederstierna*, hade hemställts, att riksdagen för år 1921 måtte bevilja ett anslag av 20,000 kronor åt Svenska slöjdföreningen för möjliggörande av en fortsättning och ytterligare utvidgning av dess verksamhet.

Utskottet hemställde, att ovanberörda motioner icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vid utlåtandet var likväl fogad reservation av herrar *Kvarnzelius*, *Lamm*, *H. Bäckström*, *O. U. B. Olsson*, *F. L. Lindqvist* och *Sö-*

derhielm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Ang. anslag till Svenska slöjdföreningen.
(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr H e d e r s t i e r n a: Herr talman! Jag beklagar, att statsutskottets ledamöter icke voro närvarande i somras i Halmstad vid en s. k. hantverksdag, som då avhölls. De skulle säkerligen då fått en helt annan blick på denna fråga, än vad som framgår av det här betänkandet. Vid denna hantverksdag, som var ett möte mellan hantverkare över hela landet, visade det sig, att dessa hyste ett allmänt intresse för att taga nya tag och sätta vårt hantverk i en helt annan situation, än det befunnit sig under de sista årtiondena. Vid hantverksdagen hölls bl. a. ett föredrag av en representant från Svenska slöjdföreningen, och det var tydligt, att de synpunkter, som han därvid framhöll, voro för de närvarande representanterna för det svenska hantverket synnerligen intressanta. Han visade, hurusom man under tidernas lopp hade förstått att med mycket enkla medel vinna vackra resultat framför allt på konsthantverkets och möbleringskonstens områden.

Det är otvivelaktigt, att just på dessa områden äro vi i behov av att verkligen komma till en ny hantverkets renässans. De äldre av oss, som växte upp i 60- och 70-talens förfärliga smak på möbleringens område, vi, som från våra föräldrars hem minnas dessa stoppade möbler, desso rottingstolar och pinnstolar samt dessa förfärliga skänkar, som då funnos, vi ha ju med glädje hälsat de nya uppsving, som kommit på konsthantverkets område och de nya uppslag, som där ha givits. Det är väl otvivelaktigt, att just på det området är det av vikt icke blott för befordrandet av vårt konsthantverk utan för befordrandet av vår egen hemtrevnad, att svenska folket får lära sig, att det för en penning, som icke alls är högre, än vad de fula möblerna kosta, kunna få vackra och stilenliga möbler. Det måste för oss alla, som önska, att svenska folket skall gå framåt i kultur, anses vara av särskilt stor betydelse, att svenska folket lär sig att skaffa vackra hem.

I spetsen för den rörelse, som jag nu med några få ord berört, går den svenska slöjdföreningen. Den svenska slöjdföreningen har till ändamål att med tillgodogörande av konstnärliga krafter verka för det svenska slöjdhantverkets och den svenska slöjdindustriens förädling samt i övrigt arbeta för den allmänna smakens höjande. Såsom herrarna härav finna, är det slöjdföreningens uppgift att på det hela taget verka för en god konstnärlig anda inom icke minst det svenska hantverket. När man tänker på detta och jämför det med den ställning, som statsutskottet här i sitt utlåtande intagit, så misstänker man nästan, att statsutskottet aldrig fått klart för sig, vad Svenska slöjdföreningens uppgift är. Statsutskottet, som i sitt näst föregående utlåtande nr 159 behandlat de lokala hemslöjdsföreningarna, har ju där talat om, att det är möjligt, att Kungl. Maj:t skall komma med en fullständig plan för understöd åt slöjdverksamheten i dess olika

Ang. anslag
till Svenska
slöjd-
föreningen.
(Forts.)

riktningar. Utskottet har tydligen trott, att vad som där säges, gäller även med avseende å den sak, som i förevarande utskottsutlåtande behandlas, och åberopar här precis samma skäl för avslag. Det förefaller, som om statsutskottets ledamöter råkat ut för den malören, som man kallar språkets makt över tanken. De ha tydligen trott, att endast därför att ordet slöjd kommer med i både de lokala hemslöjdsföreningarna och Svenska hemslöjdsföreningen, skulle det gälla samma sak. Men så är naturligtvis icke alls fallet. De lokala hemslöjdsföreningarna verka för bevarande av de gamla mönstren och för att förmå allmogen att under arbetet i hemmen tillämpa dessa gamla mönster och hålla dem vid makt, och de ivra för den svenska husflitens bibehållande.

Den svenska slöjdföreningen däremot har satt som sitt mål någonting helt annat, nämligen att verka för att den allmänna smaken höjes på konsthantverkets område. Således det är alldeles uppenbart, att statsutskottets skäl passa icke alls på den här punkten.

När jag nu väckt denna motion och har ansett, att man skulle göra en god sak genom att bevilja Svenska slöjdföreningen dessa 20,000 kr. om året, nu närmast för år 1921, så är jag ju skyldig att omnämna för kammaren, hur man tänkt sig användningen av dessa penningar. Svenska slöjdföreningen har visserligen ett statsanslag på 4,000 kr., den har vidare medlemsavgifter, vilka för närvarande torde gå upp till 11,000 å 12,000 kr per år, och slutligen har den räntor från vissa fonder, vilka fonder uppgå till ett sammanlagt belopp av ett par hundratusen kronor; men det är allt vad den rör sig med, och det är alldeles uppenbart, att med sådana medel kommer man i dessa tider icke långt.

Det har också varit så, att slöjdföreningen hittills varit nödsakad att endast anlita tillfällig hjälp av folk, som ha sin huvudsysselsättning på annat håll och blott såsom bisysselsättning arbeta i slöjdföreningens intresse. Men på så sätt kan det ju icke bli, som det bör vara, utan slöjdföreningen har funnit, att det är alldeles nödvändigt, att den skaffar sig en ordinarie tjänsteman, som helt ägnar sig åt detta arbete. Och skall man kunna få en duglig tjänsteman, som kan ägna sig helt åt sitt arbete i föreningens tjänst, får man vara betänkt på att avlöna honom med ett belopp av ungefär 10,000 kr. Även om man kan göra besparingar på annat håll genom att man får en sådan tjänsteman, komma dock föreningens utgifter på det hela taget att i hög grad ökas.

Därtill kommer, att föreningen för att bättre och fortare än hittills kunna vinna sitt mål måste driva propagandaverksamhet, både genom föredrag i orterna och genom tidningsartiklar icke minst i landsortspressen, allt för att framhålla föreningens syfte. I det förslag till budget, som är bifogat motionen, ser man, att redan för år 1919 kom föreningen i en skuld på över 12,000 kr., och man väntar sig en skuld för år 1920 på 21,000 kr. På sådant sätt kan det naturligtvis icke få fortgå, utan skall föreningen kunna fortsätta och ännu mer utöka sin verksamhet, så måste staten träda emellan. För dessa penningar skulle den sålunda kunna skaffa sig en intendent,

en ordinarie tjänsteman. Föreningen har vidare till sitt förfogande den Martinska bildsamlingen, vilken, efter vad som uppgivits för mig, är den förmästa i sitt slag i vårt land, och som föreningen icke är i stånd att hålla tillgänglig för allmänheten, om den icke erhåller det bidrag, som nu är ifrågasatt.

Institutioner, likartade med Svenska slöjdföreningen, finnas utomlands på många håll. I England har man observerat vikten av en sådan verksamhet, som det här är fråga om, och där har nyligen bildats ett särskilt ämbetsverk, the British Institute of Industrial Art, med av staten avlönade ämbetsmän. Detta verkar i just den riktning, som Svenska slöjdföreningen här gör. I Tyskland finnes ingen statsinstitution, men där finnes der Deutsche Werkbund, en sammanslutning av konstnärer och industrimän, som åtminstone nu under kriget, då de hållit sina propagandautställningar, för detta ändamål ha åtnjutit understöd av staten.

Man kan ju säga, att man i allmänhet icke gärna går med på sådana här förslag, om det icke framkommit proposition ifrån Kungl. Maj:t. Men det är dock att märka, att ett dröjsmål här är förenat med fara. Det är av vikt just nu, då vårt svenska hantverk skall ta nya tag för att ifrån krigstiden komma in i fredliga förhållanden och försöka slå ett nytt slag i den tävlan, det onekligen har med industrien, att vårt svenska konsthantverk verkligen kommer till sin rätt. Det är av stor vikt, att det får nya impulser och möjligheter att utveckla sig och förbättra sig, och det är just dessa impulser, som skulle komma ifrån Svenska slöjdföreningen.

Denna fråga har ju varit behandlad av statsutskottet, där majoriteten hemställt om avslag. Emellertid har en reservation avgivits, och denna fråga har nyss avgjorts i första kammaren på det sätt, att de motioner, som väckts i första kammaren av herr Lamm och i andra kammaren av mig, blivit bifallna med 36 röster mot 12. Det skulle därför glädja mig, om andra kammaren ville följa sin medkammares exempel genom att bifalla reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Med herr Hederstierna förenade sig herrar *Lübeck, Engberg, Åhrberg, Kjellberg, Sköld, Lovén, Ericsson* i Malmö, *Röing, Björck* i Jönköping, *Karlsson* i Surte, *Vennerström, Söderhielm* och *Frost*.

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Den näst föregående talaren trodde, att statsutskottet förväxlat Svenska slöjdföreningen med de föreningar, som här äro omnämnda och i det föregående utlåtandet behandlade. Så är emellertid ingalunda fallet. Men statsutskottet har ansett sig icke kunna tillstyrka det ena förslaget utan att även tillstyrka det andra. Vi ansågo nämligen inom statsutskottet, att dessa föreningars uppgifter samtliga ha stor betydelse, och då ansågo vi oss, som jag nyss sagt, icke kunna tillstyrka endast den ena framställningen.

I den första framställningen begäres cirka 115,000 kronor, och i den sista äro anspråken mycket mindre, nämligen 20,000 kronor. Nu

*Ansökan
till Svenska
slöjdföreningen.
(Forts.)*

Ang. anslag
till Svenska
slöjd-
föreningen.
(Forts.)

har det ju framställt krav på anslag ifrån flerfaldiga olika håll, och då man inom statsutskottet skall väga skälen för och emot och avgöra, vilka man kan tillstyrka och vilka man icke kan tillstyrka, då måste man naturligtvis taga hänsyn till vilka, som kunna anses mest behjärtansvärda, då det så här kommer på enskilda motionärers framställningar. Vi ha därför icke trott oss kunna tillstyrka så pass stora anslag, som det här är fråga om, på grund av enskilda motioner. Det har ju ifrån Kungl. Maj:ts sida verkställts en utredning i frågan, kommitténs förslag ligger färdigt, och man har väl att vänta, att regeringen kommer att vidtaga de åtgärder, den anser saken kunna påkalla, och följaktligen framlägga förslag i ett sammanhang angående anslag till samtliga dessa föreningar. Jag tror därför, att kammaren gör klokt i att för närvarande avslå reservationen och bifalla utskottets hemställan.

Det har vidare framhållits av den föregående ärade talaren, att ett anslag till Svenska slöjdföreningen skulle innebära ett försök att upphjälpa smaken, att skapa enklare, finare och smakfullare möbler för även enklare hem. Ja, det är så vackert talat, men om man skall utföra det i praktiken, finner man kanske, att resultatet icke fullt håller måttet av vad man önskar, att det skall göra. Det är väl ändå så, att Svenska slöjdföreningens verksamhet hittills inriktat sig på endast detaljer, kanske små detaljer i fråga om tillverkningen av möbler. Det är ju meningen, att deras verksamhet skall utvecklas, men då vi läste igenom motionen och sågo den stat, som där är uppgjord, blevo vi litet förvånade över att föreningen föreslagit en så pass hög avlöning åt en tjänsteman redan nu, innan föreningen hunnit utveckla sin verksamhet avsevärt. Det är nämligen fråga om att uppflytta en sekreterare till ombudsman, eller vilken titeln nu skall bli, och att därvid högst väsentligt höja hans lön, ända upp till cirka 10,000 kronor. Vi ansågo, att så länge föreningen icke har större resurser eller åtminstone så länge dess verksamhet icke är mera utbredd, skulle den få fara litet försiktigare fram och därigenom kanske åstadkomma litet bättre resultat i fråga om den speciella uppgift, den tagit sig an.

Detta är ju emellertid endast några små randanmärkningar. Det är absolut icke det avgörande skälet för statsutskottets ställning. Det avgörande är, att vi anse, att Kungl. Maj:t bör komma med ett förslag på grund av den utredning, som föreligger, i vilket bör anges de belopp, de olika institutionerna böra komma i åtnjutande av såsom statsanslag. De föreningar, som ha att vårda den gamla hemslöjd, som finnes i bygderna, ha ju också en stor kulturell uppgift att fylla, och det förefaller mig, att riksdagen skulle vara inkonsekvent, ifall den avslog deras krav men bifölle de krav, som framställt av en annan förening. Ett sådant förfarande skulle kunna tolkas på ett sätt, som icke vore önskligt, och jag tror mig därför böra säga, att utskottet ställt sig på den säkra sidan, då det i sin motivering framhåller att det väl icke lär dröja länge, innan Kungl. Maj:t framkommer med förslag i den föreliggande frågan. Om man läser igenom denna motivering, ser man ju också, att den är så kraftigt skriven, att

Kungl. Maj:t nog bör förstå, att Kungl. Maj:t bör komma fram med förslag.

Jag skall för närvarande icke ingå på ett bemötande av vad här är sagt. Jag vill endast tillbakavisa det påståendet, att utskottet skulle ha förväxlat dessa föreningars verksamhet. Det har utskottet icke gjort. Det har uppskattat båda slagen av verksamhet, men på grund av de skäl, jag här anfört, har det icke kunnat gå med på ett bifall till detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag har ju redan instämt med den förste ärade talaren, herr Hederstierna; men i anledning av vad herr Jansson i Falun anfört, ber jag att få påpeka, att jag icke kan finna det nödvändiga sammanhanget mellan betänkandena från statsutskottet nr 159 och 160, som han ansåg förefinnas. Mig synes det, att kammaren här, alldeles obunden av de principer, efter vilka statsutskottet gått i sitt föregående utlåtande, kan och bör bifalla reservationen vid detta utlåtande. De uppgifter, som Svenska slöjdföreningen har sig anförtrodda, spela enligt min uppfattning en mycket stor roll i kulturellt avseende och i folkuppfostringssyfte. Ty då det gäller folkuppfostran, komma vi tillbaka till att det icke blott gäller kunskaper utan även att höja smaken hos vårt folk och att på detta särskilda område söka bidra till att, om jag så får säga för djupa och öka hemtrevnaden i de svenska hemmen. Det arbete, som Svenska slöjdföreningen lagt ned på detta område, torde väl vara värt all uppmuntran, och detta att sammankoppla denna fråga med den närmast föregående, kan jag icke förstå är för kammaren nödvändigt. Jag kan mycket väl tänka mig, att utskottet här, liksom vid många andra tillfällen, har andra linjer, om jag så må säga i formellt avseende att gå, än kammaren för sin del behöver binda sig vid, men jag kan icke förstå, att det skulle ligga något oriktigt i att kammaren i denna punkt bifölle motionerna och således ginge med reservanterna.

Jag ber alltså, herr talman, på grund av de skäl, som anförts av motionärerna, och särskilt nu av herr Hederstierna, att få yrka bifall till reservationen och därmed till de båda i ämnet väckta motionerna.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag är förvissad om att alla här i kammaren, likaväl som vi i statsutskottet, äro eniga om det behjärtansvärda i det ändamål, som avses med denna framställning. Jag är också förvissad om att även de talare, som här yttrat sig för reservationen beträffande utlåtandet nr 160, erkänna det behjärtansvärda i ett anslag till de lokala hemslöjdsföreningarna i enlighet med den framställning, som ligger till grund för utlåtandet nr 159. Men under sådana förhållanden synes det mig, att det hade varit mycket mer lämpligt, att denna diskussion förekommit vid den föregående punkten. Jag kan för min del icke anse det

Ang. anslag
till Svenska
slöjdföreningen.
(Forts.)

Ang. anslag
till Svenska
slöjd-
föreningen.
(Forts.)

lämpligt, att man beviljar anslag till Svenska slöjdföreningen, d. v. s. till hantverket, när man icke samtidigt går med på anslag till de lokala hemslöjdsföreningarna. I bägge fallen är ändamålet behjärtansvärt, och det är detta, statsutskottet uttalat här i sin motivering.

Om man läser denna motivering uppmärksamt, skall man dessutom lätt finna, att utskottet ingalunda sammanblandat dessa två saker. Man säger ju här i motiveringen, att slöjdverksamheten i dess olika riktningar bör understödjas. Det gäller sålunda icke endast dessa lokala föreningar utan även Svenska slöjdföreningen, men man vill, att Kungl. Maj:t skall komma fram med ett enhetligt förslag till frågans lösande.

Den förste ärade talaren angav röstsiffrorna i första kammaren, då denna biföll reservationen. Dessa röstsiffrors storlek synes mig emellertid mana till att andra kammaren biträder utskottets förslag, så att man i gemensam votering får ett verkligt utslag för riksdagens mening i denna fråga. Ty man kan väl icke säga, att de röstsiffror, som meddelats oss ifrån första kammaren, ge ett bestämt uttryck för första kammarens ståndpunkt i frågan. Under sådana förhållanden och då frågan behandlas här av en så glest besatt kammare, som nu är fallet, förefaller det mig, att den icke bör avgöras vid ett sådant tillfälle som detta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Lindqvist* i Kosta.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Så vitt jag vet, har ingen inom statsutskottet haft någonting att invända emot de principer, efter vilka den här föreningen liksom de i det föregående betänkandet omhandlade arbeta. Det är ingen, som icke erkänt behovet av stilenliga och vackra möbler och vackra hem, som herr *Hederstierna* här talade om, eller i allmänhet av att förbättra och höja den allmänna smaken. Det behövs gudnås såvisst allt för väl.

Emellertid skulle jag gärna vilja veta en sak: ämnar Svenska slöjdföreningen alldeles släppa taget för detta år, i trots av att statsutskottet skrivit föregående punkts motivering på ett sätt, som herrarna icke ofta torde ha sett i statsutskottets betänkanden. Det står nämligen på sid 15 i utlåtandet nr 159, på följande sätt: »Utskottet, som visserligen funnit syftemålet med de lokala hemslöjdföreningarnas verksamhet vara av sådan betydelse, att föreningarna i fråga väl förtjäna understöd från statens sida, har likväl, då Kungl. Maj:t snarast möjligt torde framlägga förslag till fullständig plan för sådant understöd åt slöjdverksamheten i dess olika riktningar etc.», och till denna motivering hänvisas i utlåtandet nr 160. Då vill jag fråga: Ha icke herrarna tålmod att vänta ett år, tills Kungl. Maj:t fått pröva frågan? Då det står *snarast möjligt*, är det icke alls omöjligt, att det t. o. m. kan ske i form av begäran om tilläggsanslag på nästa års stat.

Under sådana förhållanden anser jag, herr talman, att klokhet och försiktighet bjuda, att man nu bifaller statsutskottets hemställan.

Ang. anslag
till Svenska
slöjd-
föreningen.
(Forts.)

Herr Hederstierna: Det skulle intressera mig att höra, huruvida herrarna i statsutskottet sett, vad denna utredning, som ni här åberopa, verkligen innehåller. Innehåller den någonting om anslag till Svenska slöjdföreningen? Jag har anledning misstänka, att den innehåller icke något alls därom. Ty den kommitté, som tillsattes, hade enligt utlåtandet fått i uppdrag att »utreda hemslöjdsfrågan i hela dess omfattning». Och det säges också, att man, innan den tillsattes, inhämtat yttrande från lanbruksstyrelsen och hushållningssällskapens ombudsmöte, men det står icke ett ord om Svenska slöjdföreningen. Det står visserligen, att kommitténs förslag *bland annat* går ut på att nödiga åtgärder skola vidtagas för vissa angivna ändamål, och man vet ju då icke, vad det där andra kan vara, men vad ni referera till är ju endast ett anslag på 115,000 kronor till de lokala hemslöjdsföreningarna, resp. hushållningssällskapen, och en fond av statsmedel på 350,000 kronor, ur vilken förslagslån skulle tilldelas de hemslöjdsföreningar och hushållningssällskap, som driva hemslöjdsförsäljning. Det skulle också förvåna mig, om de herrar, som haft denna utredning om hand, skulle med ett enda ord yttrat sig om Svenska slöjdföreningen. Den driver nämligen en helt annan verksamhet. Ha de gjort det, så ha de givit sig in på ett område, där Kungl. Maj:t icke givit dem i uppdrag att utarbeta något förslag.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Endast några ord. Den föregående talaren sade, att kommittén icke nämnt något om Svenska slöjdföreningen. Jag vill då påpeka, vad utskottet säger i motiveringen. Utskottet säger, att »Kungl. Maj:t snarast möjligt torde framlägga förslag till fullständig plan för sådant understöd åt slöjdverksamheten *i dess olika riktningar*», och så hänvisar man i utlåtandet nr 160, till detta. Då man alltså begär understöd åt slöjdverksamheten *i dess olika riktningar* och en fullständig plan, varefter det kan ske, förefaller det mig, att man väl icke gärna kan begära av statsutskottet en gynnsammare motivering för förslaget, än det här kommit med.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hederstierna: Jag har nu fått min misstanke bekräftad, att detta kommittébetänkande icke innehåller någonting om Svenska slöjdföreningen. Ligger det nu i vad herrarna skrivit en önskan om att vi skola få en utredning även om denna sak, får det således tillsättas nya sakkunniga för att utreda detta, men innan de hunnit så långt, hinner nog både Svenska slöjdföreningen och dess verksamhet dö bort.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Gent emot den siste ärade talaren vill jag säga, att, om frågan verkligen är så litet

Ang. anslag
till Svenska
slöjd-
föreningen.
(Porta.)

utredd, att man, trots vad statsutskottet sagt i de båda betänkandena nr 159 och 160, skulle behöva tillsätta nya sakkunniga, då är det verkligen alla skäl i världen att rösta för utskottets förslag i detta fall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 160, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utvisade 27 ja, men 29 nej, vid vilken utgång kammaren således, med avslag å utskottets hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

§ 15.

Slutligen föredrogos vart för sig sammansatta bevilnings- och första lagutskottets memorial:

nr 3, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta bevilnings- och första lagutskottets utlåtande nr 2 i anledning av dels väckta motioner om åvägbringande av förslag till lagbestämmelser i syfte att bekämpa olaglig tillverkning och försäljning av rusdrycker, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; och

nr 4, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta bevilnings- och första lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning.

Utskottets i nämnda memorial gjorda framställningar biföllos av kammaren.

§ 16.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från riksdagens kansli:

nr 237, angående vidtagande av åtgärder i visst syfte i fråga om den svenska Finnmarken; och

nr 238, angående beredande åt de i norra delarna av landet stationerade statsanställda av vissa särskilda avlöningsförmåner; samt

från statsutskottet:

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen samt sjätte huvudtiteln av propositionen angående tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar rörande vissa anslag till medicinalstaten samt hälso- och sjukvården;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1920 under fjärde huvudtiteln för täckande av under år 1919 uppkomna brister å vissa reservationsanslag;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatens för år 1920 fjärde huvudtitel gjorda framställning om anvisande av medel till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m.;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstställningen för vissa befattningshavare vid statens järnvägar och postverket m. m.; och

nr 279, i anledning av vissa Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förlängning av vissa arrendeavtal, dels ock i anledning därav väckt motion;

nr 40, i anledning av väckta motioner om upphävande av gällande legostadga för husbönder och tjänstehjon;

nr 41, i anledning av väckt motion angående försättande ur gällande kraft av förordningen den 22 december 1898 om upphävande av rekognitionshemmans oskiljaktighet från de bruk, varunder de lyda, m. m.; och

nr 42, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning rörande koncession för förvärv av äganderätt och nyttjanderätt dels till större mossar m. m. dels ock till större kalkstensfyndigheter samt till större grus- och lertag.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Larsson* i Västerås under 14 dagar från och med den 28 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
